

Höstilläggsbudget för 2009

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett övriga utskott tillfälle att yttra sig över proposition 2009/10:2 *Höstilläggsbudget för 2009* tillsammans med eventuella motioner.

Utskottets överväganden

Propositionen

Anskaffning av splitterskyddade fordon och ett signalspaningsfartyg

Enligt regeringen finns det ett behov av att ersätta äldre bandgående fordon med *splitterskyddade hjulgående fordon*. Genom Försvarets materielverks försorg pågår en öppen upphandling av fordon för en lätt mekaniserad bataljon med utrustning och stöd för underhåll och utbildning. Fem leverantörer har lämnat fullständiga offerter.

Det nuvarande *signalspaningsfartyget Orion* projekterades och byggdes 1984 enligt då gällande regelverk för en livslängd fram t.o.m. 2014. Förändringar av detta regelverk, och en successiv övergång till civila regler, gör att fartyget *inte motsvarar dagens sjösäkerhetsregler* utan seglar med dispens. Omfattande modifierings- och ombyggnadsåtgärder krävs för att fortsätta driften efter 2014. Regeringen anser att det är mest kostnadseffektivt att *anskaffa ett nytt fartyg* genom öppen upphandling. För att säkerställa fortsatt tillgång till fartygsburen signalspaning bör Orion ersättas.

För att minska risken för fördyringar till följd av att offerttiden överskrids bör regeringen bemyndigas att redan under 2009 besluta om anskaffning av *115 splitterskyddade hjulgående fordon* och om att *ersätta det befintliga signalspaningsfartyget*.

De föreslagna anskaffningarna ryms inom den av riksdagen godkända investeringsplanen för Försvarmakten och inom bemyndiganderamen för anslaget 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar.

Den nya inriktningen för försvaret innebär bl.a. en tyngdpunktsförskjutning från utvecklingsåtgärder till anskaffning av färdigutvecklad materiel. Vidare har denna ambitionsförändring inneburit att planerade nyanskaffningar har utgått och att befintlig materiel i stället behöver vidmakthållas.

Mot den bakgrunden föreslår regeringen en omfördelning av de beviljade bemyndiganderamarna med 5,5 miljarder kronor, *från* anskaffning av materiel *till* vidmakthållande av materiel.

Samhällets krisberedskap

Anslagsnivån har under senare år höjts för att tillgodose det stora behov av *förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* som finns i landets kommuner. Den ansökande kommunen ersätts med 80 % av åtgärdens kostnad. Ersättningen ges i två steg, där en första utbetalning görs som ett förskott när kommunfullmäktige fattar beslut om åtgärder och

resterande ersättning betalas ut när åtgärden är färdigställd. De planerade ersättningsärendena för 2009 medför att de utestående åtagandena per den 31 december 2009 kommer att överstiga den beslutade bemyndiganderamen.

Bemyndiganderamen om 25 miljoner kronor bör därför utökas med 15 miljoner kronor. Regeringen bör bemyndigas att under 2009 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 miljoner kronor.

I statsbudgeten för innevarande år finns för *ersättning för räddningstjänst m.m.* uppfört ett ramanslag på 21 080 000 kr. Anslagets huvudsakliga ändamål är att ersätta kommunerna för kostnader i samband med räddningstjänstinsatser och sanering av olja i enlighet med 7 kap. 2–3 §§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Anslagsbelastningen beror på mängden olyckor som medför ersättning till kommunerna. Tre ersättningsärenden från 2008, bl.a. avseende en skogsbrand i Nordanstig, har inneburit att de anvisade medlen på anslaget för 2009 inte är tillräckliga. Regeringen anser därför att anslaget bör ökas med 6 miljoner kronor.

Regeringen har ett bemyndigande att under 2009 ingå avtal om ekonomiska åtaganden för att anskaffa infrastrukturen för *det gemensamma radiokommunikationssystemet Rakel* som inklusive tidigare gjorda beställningar medför behov av framtida anslag på högst 110 miljoner kronor efter 2009.

Bemyndigandet för anslaget avser beställningar för utbyggnaden av radiokommunikationssystemet Rakel som är anslagsfinansierad. Den bemyndiganderam som har beslutats för 2009 grundar sig på att utbyggnaden följer planen och att leverantören fakturerar Myndigheten för samhällsskydd och beredskap direkt efter det att leveranserna har blivit godkända. Regeringen bedömer att det finns risk för förseningar i utbyggnaden och faktureringen. Bemyndiganderamen för anslaget 2:5 *Gemensam radiokommunikation för skydd och säkerhet* bör därför ökas med 90 miljoner kronor. Regeringen bör bemyndigas att under 2009 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 miljoner kronor under perioden 2010–2012.

Motionerna

Socialdemokraterna delar i *partimotion 2009/10Fi1* regeringens bedömning om ett behov av att ersätta äldre bandfordon med splitterskyddade hjulgående fordon, för att öka försvarets operativa och taktiska rörlighet. Enligt motionärerna är dock regeringens underlag inför detta beslut bristfälligt. Det enda regeringen hänvisar till är att de inte vill försena den pågående upphandlingen. Denna process prövas nu av rättslig instans. Socialdemokraterna har varnat regeringen för en alltför naiv tilltro till marknadskrafterna inom detta område. Försvarsmaterielsektorn är i dag, och under överskådlig framtid, inte en fungerande marknad. Regeringens dogmatiska inställning till att alltid köpa från den befintliga marknaden, den

s.k. ”hyllan”, missgynnar Försvarsmakten, den inhemska försvarsindustrin och Sverige. Socialdemokraterna menar att när det kommer till försvarsmateriel så måste hänsyn tas till exempelvis Sveriges spjutspetskompetens, framtida behov och Sveriges militära alliansfrihet. Det är viktigt att ge försvarsindustrin i Sverige goda förutsättningar. Företagen efterfrågar långsiktighet för att våga satsa på utveckling och kompetens. Det är därför allvarligt att regeringen har misslyckats med att ta fram en försvarsindustristrategi. Mot denna bakgrund är Socialdemokraterna inte beredda att ge regeringen klartecken till att besluta om anskaffningen av dessa fordon redan under 2009 (yrkande 2).

Socialdemokraterna avvisar vidare förslaget att minska bemyndiganderamen inom anslag 1:3 med 5,5 miljarder kronor, och att göra motsvarande ökning i bemyndiganderamen inom anslag 1:4, i enlighet med tyngdpunktsförskjutningen från utveckling till anskaffning av färdigt materiel (yrkandena 3–4). När Sverige behöver satsa på jobben för att möta arbetslösheten, så väljer regeringen att satsa mindre på att egenutveckla och köpa inhemskt producerad försvarsmateriel, för att i stället köpa från andra länder. Detta hotar den inhemska försvarsindustrin, som sysselsätter lika många personer som fordonsindustrin. Socialdemokraterna delar inte regeringens nya materielpolicy och vill värna jobben och spjutspetskompetensen inom försvarsindustrin.

I motion 2009/10:Fi2 av Eva Sonidsson och Agneta Lundberg (båda s) understryks att de delar regeringens bedömning av behovet av att ersätta äldre bandfordon med splitterskyddade hjulgående fordon för att öka förbandens operativa och taktiska rörlighet. De anser emellertid att regeringens underlag inför detta beslut är bristfälligt. Det enda regeringen hänvisar till är att de inte vill försena den pågående upphandlingen hos FMV.

FMV:s sätt att hantera fordonsupphandlingen är, efter överklagande från BAE Land Systems Hägglunds, föremål för prövning av om upphandlingen skötts i överensstämmelse med lagen om offentlig upphandling (LOU). Det företag som lagt det lägsta budet, finska Patria Oy, är ett statskontrollerat företag med en kapitalbas som möjliggör strategisk prissättning. Kontraktet med Patria Oy är emellertid villkorat av att det godkänns av regering och riksdag.

Motionärerna anser att det behövs en prövning av vad upphandlingen får för konsekvenser för Sverige. Dessa frågor kan inte bedömas av FMV. Det är ett ansvar som åvilar regering och riksdag. Regeringen har inte redogjort för sin analys av hur en av mandatperiodens största försvarsupphandlingar påverkar för samhället viktiga värden.

Regeringen har inte velat analysera – eller åtminstone inte redovisa – sina bedömningar vad gäller upphandlingens effekter på svensk industriutveckling, framtida intäktsmöjligheter m.m. Utan att sådana analyser har gjorts – eller redovisats – kan motionärerna inte ge regeringen det bemyndigande som den begär.

Utskottets ställningstagande

Statens medel får inte användas på något annat sätt än vad riksdagen bestämt (RF 9 kap. 4 §). Riksdagen anvisar anslag till angivna ändamål (RF 9 kap. 3 §). Vidare får regeringen ”icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse” (RF 9 kap. 10 §). Regeringen begär därför varje år att få riksdagens bemyndigande att under respektive budgetår få ingå sådana ekonomiska förpliktelser där betalningarna förfaller *under senare budgetår*. Det blir sålunda ett åtagande för kommande budgetbeslut att finansiera dessa utgifter som förfaller till betalning *i framtiden*.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att för Försvarsmaktens behov av materiel och anläggningar, ingå ekonomiska förpliktelser som sammantaget uppgår till 42,3 miljarder kronor och som förfaller till betalning *efter budgetåret 2009*. Riksdagen har dock inte lämnat något bemyndigande till regeringen att anskaffa de nu aktuella materielobjekten – *splitterskyddade fordon* och ett *signalspaningsfartyg*. För att minska risken för fördyringar till följd av att offerttiden överskrids, föreslår regeringen att den bemyndigas att redan under 2009 besluta om anskaffning av 115 splitterskyddade hjulfordon samt om att ersätta det befintliga signalspaningsfartyget Orion.

Utskottet konstaterar att både regeringen och motionärerna anser att det finns ett behov av att ersätta äldre bandfordon med *splitterskyddade hjulfordon* för att öka arméstridskrafternas operativa och taktiska rörlighet. Genom Försvarets materielverks (FMV) försorg pågår en öppen upphandling av fordon för en lätt mekaniserad bataljon med utrustning och stöd för underhåll och utbildning. Fem leverantörer har lämnat fullständiga offerter. Kontraktet med leverantören är undertecknat med förbehåll för ett senare godkännande av riksdagen och regeringen. Ett företag har emellertid i domstol begärt överprövning enligt lagen om offentlig upphandling.

Utskottet har informerats om att regeringen inte avser att överpröva upphandlingen eller påverka valet av leverantör. Riksdagen har sålunda att ta ställning till anskaffningen av splitterskyddade fordon som sådan. FMV – på Försvarsmaktens uppdrag – ansvarar för att genomföra upphandlingen.

Utskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning om behovet av en modernisering av det splitterskyddade fordonsbeståndet. Utskottet förutsätter att fordonen uppfyller de krav – inte minst ur skyddssynpunkt – som Försvarsmakten anser måste ställas. Utskottet anser sålunda att det begärda bemyndigandet bör lämnas i år. Utskottet ser dock inte som sin uppgift att ange vilken av leverantörerna som skall väljas. Utskottet har varken beslutskompetens eller underlag för ett sådant ställningstagande.

Utskottet framhöll i betänkande 2009/10:FöU3 *Signalspaning* den stora betydelse som försvarsunderrättelseverksamheten har för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. *Signalspaningsverksamheten* är en betydelsefull del av försvarsunderrättelseverksamheten. Det är av största vikt att underrättelseverksamheten anpassas så att den kan möta dagens och framtidens breddade hotbild. Signalspaningen kommer att i det sammanhanget

ha en synnerligen viktig roll. Det är angeläget att signalspaning även fortsättningsvis kan bedrivas från fartyg och flygplan. Signalspaningsfartyget Orion börjar bli föråldrat och behöver ersättas skyndsamt. Mot den bakgrunden tillstyrker utskottet regeringens förslag. Det begärda bemyndigandet bör därför lämnas nu.

Utskottet noterar att de nu aktuella anskaffningarna kan göras inom den ekonomiska bemyndiganderam som riksdagen redan lämnat för det berörda anslaget. Inga nya bemyndiganden behövs.

Den nya inriktningen för försvaret innebär bl.a. en tyngdpunktsförskjutning från utvecklingsåtgärder till anskaffning av färdigutvecklad materiel. Därför föreslår regeringen en omfördelning av bemyndiganden *från* anskaffning av ny materiel *till* utveckling av befintlig materiel. Detta ligger enligt utskottet i linje med den nya strategi för Försvarsmaktens materielförsörjning som regeringen beslutat och utskottet ställt sig bakom. Mot den bakgrunden tillstyrker utskottet den omfördelning som föreslås.

Utskottet har inget att invända mot de förslag till ändrade bemyndiganden eller anslag som rör samhällets krisberedskap.

Stockholm den 20 oktober 2009

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Nils Oskar Nilsson (m), Staffan Danielsson (c), Allan Widman (fp), Peter Jeppsson (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s), Kjell Eldensjö (kd), Peter Rådberg (mp) och Tommy Waidelich (s).

Avvikande mening

Avvikande mening (s, v)

Anders Karlsson (s), Peter Jonsson (s), Peter Jeppsson (s), Åsa Lindestam (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s) och Tommy Waidelich (s) anför:

Vi står bakom förslaget att anskaffa ett nytt signalspaningsfartyg. Regeringens underlag inför beslutet om splitterskyddade fordon är emellertid för bristfälligt. Det enda regeringen hänvisar till är att de inte vill försena den pågående upphandlingen. Denna process prövas nu av rättslig instans. Socialdemokraterna har varnat regeringen för en alltför naiv tilltro till marknadskrafterna inom detta område. Försvarsmaterielsektorn är i dag, och under överskådlig framtid, inte en fungerande marknad. Regeringens dogmatiska inställning till att köpa från den befintliga marknaden, den s.k. ”hyllan”, missgynnar den inhemska försvarsindustrin och Sverige. Hänsyn måste tas till Sveriges spjutspetskompetens, framtida behov och Sveriges militära alliansfrihet. Det är viktigt att ge försvarsindustrin i Sverige goda förutsättningar. Regeringen har misslyckats med att ta fram en försvarsindustristrategi. Det behövs en prövning av vad upphandlingen får för konsekvenser. Att bedöma dessa frågor kan inte läggas på FMV. Det är ett ansvar som åvilar regering och riksdag. Regeringen har valt att inte analysera – eller åtminstone inte redovisa – sina bedömningar vad gäller upphandlingens effekter på svensk industriutveckling, framtida intäktsmöjligheter m.m. Utan att sådana analyser har gjorts – eller redovisats – kan vi inte tillstyrka det bemyndigande som begärs. Någon omfördelning av medel med 5,5 miljarder kronor i beställningsbemyndiganden mellan de två berörda anslagen bör inte ske.